

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Magdalena Beranová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Komunikace a lidské zdroje

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Splnění závazku a další způsoby jeho zániku

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJOBA (MĚSÍC/ROK)

01/2012

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Magdalena Beranová/ KLZ 1

JMÉNO VEDOUcíHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

JUDr. Ing. Jiří Klavík

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Prohlašuji tímto, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracovala samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použila pouze literární prameny v práci uvedené.

Datum a místo: 16. 10. 2011 Praha

podpis studenta

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu bakalářské práce za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce. Poděkování je určeno JUDr. Ing. Jiřímu Klavíkovi.

Vysoká škola ekonomie a managementu

+420 841 133 166 / info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Splnění závazku a další způsoby jeho zániku

Fulfilment of Commitment and Other Forms of Its Termination

Autor: Magdalena Beranová

Souhrn

Práce na téma “Splnění závazku a další způsoby jeho zániku“ se zabývá splněním závazku tak, jak je uvedeno v občanském zákoníku a v obchodním zákoníku. Srovnává oba zákony a analyzuje rozdíly mezi nimi. Na základě rozborů odpovídajících paragrafů a článků obou zákoníků autorka dospívá k poznání, že v oblasti splnění závazku se dané zákony mnohdy prolínají. Je samozřejmostí, že obchodní zákoník je více zaměřen na obchodní vztahy. V této oblasti také dochází k větší rozmanitosti vztahů mezi věřitelem a dlužníkem. Obchodní zákoník musí pojmut širokou škálu vztahů, které se vytváří v podnikání od vzniku společnosti až po její zánik a celý tento proces provázejí závazky nejrůznějšího druhu. Vzhledem k této skutečnosti je pak specifikace okolností vzniku a zániku závazků v obchodním zákoníku pochopitelná. Na druhé straně občanský zákoník se zabývá situacemi, které vznikají po celý život člověka. Část práce je také věnována praxi a je zde popsána skutečnost, se kterou se autorka setkává ve společnosti, ve které pracuje. V praxi autorky se více odráží využití obchodního zákoníku nežli zákoníku občanského. Občanský zákoník je v praxi využíván autorkou ve vztahu k řešení situací vzniklých v rámci zákoníku práce. V závěru práce autorka uvádí názor, že by pro praxi bylo přijatelnější, kdyby došlo ke specializaci jednotlivých zákoníků a tyto se pak neprolínaly.

Summary

Present bachelor's thesis with the title “Fulfilment of Commitment and Other Forms of Its Termination” deals with fulfilment of commitment as formulated in commercial and civil code. The two codes are compared and differences between them analysed. From an analysis of corresponding paragraphs and articles of both codes the author draws conclusion that in treatment of fulfilment of commitment the two codes often overlap. Obviously, commercial code is more concerned with business relations than civil code. In this field, relations between creditor and debtor are more differentiated, too. Commercial code must embrace broad range of relations emerging in business since the formation of company until its decline. The entire process is accompanied by various commitments. Taking into account this fact, specification of circumstances of formation and termination of commitments in commercial code is understandable. On the other side, civil code is

concerned with situations which may arise during the whole life of an individual. Part of the thesis is dedicated to fulfilment of commitment in practice and in this part the author's experience from the company she works for is described. In the author's practice, commercial code is more widely used than civil code. The author uses civil code when solving situations in the context of labour code. In the conclusion of present thesis, the author expresses the opinion that in practice it might be helpful to specialize both of the codes so that they don't overlap.

Klíčová slova:

Obchodní zákoník, občanský zákoník, splnění závazku, zánik závazku, věřitel, dlužník

Keywords:

Commercial code, civil code, fulfilment of commitment, termination of commitment, creditor, debtor

JEL Classification:

K12 - Contract Law

M21- Business Economics

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Popis zániků závazku podle občanského a obchodního zákoníku	3
2.1 Obecný popis zániků závazků.....	3
2.2 Zánik závazků podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku	4
2.3 Zánik závazků podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku	8
3 Srovnání občanského a obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku a dalších způsobů jeho zániku	13
3.1 Srovnání splnění závazku v občanském zákoníku s obchodním zákoníkem.....	13
3.2 Další možnosti zániku závazku.....	20
4 Splnění závazku v praxi	24
5 Vyhodnocení srovnání občanského a obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku a dalších způsobů jeho zániku	29
6 Závěr.....	32
Literatura.....	34

1 Úvod

Tématem této práce je splnění závazku a další způsoby jeho zániku v porovnání občanského a obchodního zákoníku. Závazky v různých formách jsou součástí života každého člověka. Závazky provází člověka celým jeho životem. Již v dětství, když slibuje rodičům, že bude poslušný, jedná se o závazek, který sice jako závazek nevnímá a mnohdy jej úplně nesplní, ale přece je to již závazek. Další závazky pak vyplývají při školní docházce a s věkem závazky přibývají. Dá se říci, že celým životem člověka provází závazek, aniž bychom si to sami uvědomovali. Některé z těchto závazků jsou míněny vážně, jiné jsou jen tak nahodilé. Ty, které jsou dávány těm nejbližším, se každý snaží splnit a většinou nepřemýšlí o jejich závaznosti nebo se nezabývá myšlenkou o jejich nesplnění. Nesplnění těchto slibů, můžeme říci závazků, u našich blízkých projde s menší nebo větší tolerancí. To závisí vždy na obsahu daného slibu, tedy učiněného závazku. S věkem však přibývá i zodpovědnosti a člověk již uvažuje o zodpovědnosti, která z daného slibu nebo závazku pramení. S tím jak člověk dospívá, přestává se pohybovat jen v okolí svých nejbližších a dostává se do života celé společnosti. Ve společnosti, která klade na člověka samotného různé úkoly, se musí pohybovat velmi zodpovědně v oblasti závazků. Je velmi důležité, které závazky převezme jednatel ke splnění sám za svoji osobu a které závazky uzavírá za organizaci, společnost, ve které pracuje. V některých případech se však ukazuje, že tolerance okolí není nekonečná. Svým neuváženým přístupem k danému závazku se jedinec dostává do střetu s okolím, se společností.

Ještě v nedávné minulosti, podle vzpomínek nejstarších lidí v okolí autorky práce, bylo podání ruky závazné. Znamenalo závazek a garantovalo splnění daného závazku mezi jednotlivci. Toto podání ruky se rovnalo uzavřené smlouvě a téměř vždy se na ně obě strany spolehly a ve většině případů bylo dané slovo dodrženo. Jeho dodržení znamenalo splnění závazku, ať už se jednalo o závazek v rovině občanské nebo obchodní. Rovněž dané slovo mělo váhu závazku a nedodržet jej znamenalo nedodržet

daný slib, závazek. V některých případech nedodržení takového závazku mělo vliv i na pověst člověka samého a i na pověst firmy, společnosti, kterou daný jednatel zastupoval.

V dnešní době se však takovéto závazky nedávají. Pokud někdo něco slíbí, to znamená, že dá své slovo jako závazek, tak v mnoha případech tento slib nesplní a nemalé množství takto uzavřených závazků je uzavíráno s vědomím, že nebudou splněny. Bohužel, je to obraz dnešní doby a takovéto zkušenosti má autorka práce z vlastní praxe. Jestliže v dnešní době má být závazek splněn, pak jej jednatel nebo společnost musí, ve většině případů, uzavřít písemně, protože v ústním podání nelze prokázat jeho úplnou platnost ani jiné skutečnosti, které by dokazovaly uzavření závazku, natož pak jeho splnění. Přesto i v takových případech, kdy dojde k písemnému uzavření závazku se všemi náležitostmi, které dokumentují i závaznost jeho splnění, dochází k jeho nedodržení. Na pomoc oběma stranám sporu, tedy jak jednotlivci, tak společnosti, pak přichází právo. Jedná se o ty závazky, závazkové vztahy, které narušují soužití lidí nebo které vyplývají z pracovních povinností nebo z obchodních záležitostí.

Jak vyplývá z názvu této práce, bude se autorka věnovat otázce splnění závazku a bude posuzovat rozdíly mezi splněním závazku podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „občanský zákoník“), a splněním závazku podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „obchodní zákoník“). V praxi je totiž velmi důležité, podle kterého zákona jsou smlouvy uzavřeny a nastaveny tak parametry, které mají za cíl splnění všech podmínek uvedených ve smlouvě.

2 Popis zániků závazku podle občanského a obchodního zákoníku

2.1 Obecný popis zániku závazků

Závazky obvykle vznikají proto, aby byly splněny. Podmínky, za kterých mají být závazky splněny, bývají obsaženy ve smlouvách. Uzavření smlouvy je výsledkem dobrovolného, vážného a svobodného projevu vůle stran, které smlouvu uzavírají. Avšak přesto ke splnění závazků, které z uzavřených smluv vyplývají, v řadě případů nedojde. Objektivních příčin nesplnění závazku může být několik, například nemožnost plnění, zmaření účelu smlouvy, smrt smluvního partnera a další podobné možnosti.¹ K tomu, aby bylo zajištěno splnění vzniklého závazku, případně byly vyřešeny spory vzniklé z jeho nesplnění, slouží právo.

Splnění neboli soluce je podle běžně přijímané definice optimálním a typickým způsobem zániku práva ze závazku jedné strany a povinnosti strany druhé. K zániku závazku je nutné, aby splnění proběhlo stanoveným nebo ujednaným způsobem, aby se uskutečnilo na stanoveném nebo sjednaném místě a aby k němu došlo ve stanoveném nebo sjednaném čase. K tomu, aby závazek kompletně zanikl, je nutné, aby byly splněny všechny povinnosti z něj vyplývající. Splnění znamená vždy zánik závazku; zánik závazku jinak než splněním splnění obecně nepředpokládá. Splnění závazku lze tedy charakterizovat jako subjektivní právní skutečnost (právní úkon), která má zpravidla konkludentní povahu. Projev vůle nutný ke splnění může být jednostranný nebo dvou- či vícestranný. Toto závisí na povaze konkrétního plněného závazku nebo na jiných okolnostech plnění. Řádným splněním závazek plně zaniká a závazek, který již splněním zaniknul, není možné obnovit. Dohoda, která by takto vznikla, by znamenala založení nového závazku.

Závazek je splněn zásadně dlužníkem, avšak zákon připouští možnost, aby za dlužníka závazek splnila třetí osoba, pokud s tím dlužník souhlasí. Za plnění třetí osobou

¹ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 155.

odpovídá dlužník tak, jako kdyby plnil sám. Plnění zástupcem dlužníka má stejné účinky, jako kdyby dlužník plnil sám. Dlužník má přesně plnit to, co je předmětem závazku. Věřiteli nemůže být vnučeno plnění, které si neobjednal a se kterým nesouhlasí. Způsob plnění má právo určit dlužník, jestliže nebyl stanoven předem ve smlouvě nebo určen věřitelem ve stanovené době. Dlužník má rovněž možnost rozhodnout i o tom, který z několika jeho závazků vůči jednomu věřiteli bude plněn, pokud poskytnuté plnění nestačí ke splnění všech závazků.

Místo plnění je tím místem, ve kterém je dlužník povinen závazek splnit. Obecná úprava místa plnění v praxi nalezne použití jen zřídka, neboť u jednotlivých smluvních typů bývá zvláštní úprava. Zákon pak z hlediska plnění závazků rozlišuje plnění závazků peněžitých a nepeněžitých. Nepeněžité závazky se zásadně plní v místě sídla dlužníka. Peněžité závazky naopak je dlužník povinen plnit na své náklady a nebezpečí v sídle nebo bydlišti věřitele.

Čas, kdy má být závazek splněn se nazývá dobou plnění nebo dospělosti (splatností) závazku. Věřitel je oprávněn požadovat plnění závazku ihned po uzavření smlouvy a dlužník je povinen splnit závazek bez zbytečného odkladu poté, kdy byl věřitelem o plnění požádán.²

Obecný popis zániku závazku v právním systému České republiky upravují právní předpisy, a to zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

2.2 Zánik závazků podle zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku

„Závazkovým (obligačním) vztahem se rozumí civilně právní vztah, který vznikl a trvá mezi určitými subjekty (stranami), jejichž postavení je protikladné, a to tak, že právu jedné strany požadovat určité plnění odpovídá povinnost druhé strany toto plnění poskytnout. Strana, která má právo požadovat plnění, je věřitelem a její právo se

² Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 156 – 165.

označuje jako pohledávka. Strana, která je povinna plnění poskytnout, je dlužníkem a její povinnost je dluhem, eventuálně označovaná jako závazek. Závazkový právní vztah působí zásadně jen mezi účastníky, na právní nástupce přechází jen ve stanovených případech. Pojem závazek neoznačuje někdy jen dlužníkovu povinnost, ale je jím často označován závazkový právní vztah (obligační). Za nárok se pak obecně označuje soudně uplatňovaná pohledávka.“³

Zánik závazkového právního vztahu podle občanského zákoníku je možno rozlišit podle různých kritérií. Tato kritéria navazují na právní skutečnosti, podle kterých k zániku závazku došlo. Rozlišují se tyto skutečnosti:

1. Zánik závazkového právního vztahu na základě právních úkonů:

- a) jednostranných: splnění dluhu (§ 559 až § 567), uložení do úřední úschovy (§ 568), odstoupení od smlouvy (§ 48,49,497,517), jednostranné započtení (§ 580 až 581), výpověď (§ 582).
- b) dvoustranných: dohoda o novaci (§ 570 až 573), vzdání se práva § 574), prominutí dluhu (§ 574), dohoda o narovnání (§ 585 až 587), dohoda o započtení (§ 581 odst. 3).

2. Zánik závazkového právního vztahu na základě události:

nemožnost plnění (§ 575 až 577), uplynutí doby (§ 578), smrt dlužníka nebo věřitele (§ 579), splnutí (§ 584).

3. Zánik závazkového právního vztahu na základě spojení úkonu a události (kumulované právní skutečnosti) :

Neuplatnění práva (§ 583) neboli prekluze.

4. Zánik závazkového právního vztahu rozhodnutím státního orgánu.⁴

³ I-poradce.cz: Závazky a pracovněprávní vztahy [cit. 2011-08-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=82777>>.

⁴ Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 143 – 144.

Vzhledem k následné analytické části, ve které se práce bude zabývat rozdíly zániku závazku mezi občanským zákoníkem a obchodním zákoníkem, je nutné ve stručnosti vysvětlit jednotlivé zániky závazku v občanském zákoníku.

Splnění dluhu (soluce) – je základní a nejčastější způsob zániku závazku. Závazkový právní vztah musí být splněn řádně a včas. Předpokladem zániku závazku splněním je existence platného právního důvodu závazku, právní úkon dlužníka, případně jiné oprávněné osoby, adresovaný věřiteli, kterým se poskytuje plnění s úmyslem splnit dluh, dále pak právní úkon věřitele, pokud je tento úkon zapotřebí. Povinnost a zároveň právo splnit dluh má především dlužník. Věřitel má právo a zároveň povinnost přijmout nabízené plnění za účelem splnění závazku. Předmětem plnění je to, co je dlužník povinen věřiteli poskytnout. Doba splnění závazku je určena především dohodou účastníků. Rozhodnutím soudu bude určena doba splnění tehdy, byla-li ponechána na vůli dlužníka a věřitel určení doby splnění navrhl. Místo plnění, tj. místo, kde má být dluh splněn (tzv. splniště) řádně a včas, je dáno v první řadě dohodou věřitele a dlužníka. Není-li místo splnění určeno dohodou, jejím bydliště (sídlo) dlužníka. Plní-li dlužník peněžité dluh prostřednictvím peněžního ústavu nebo provozovatele poštovních služeb, je dluh splněn připsáním částky na účet věřitele vedený u peněžního ústavu nebo vyplacením částky věřiteli v hotovosti, není-li dohodnuto jinak.

Uložení do úřední úschovy – dlužník může za podmínek stanovených v zákoně splnit svůj závazek také tím, že předmět splnění uloží do úřední úschovy, čímž jeho závazek zaniká. Povaha dluhu musí umožňovat uložení do úřední úschovy. Pro uložení uvádí zákon tyto důvody: nepřítomnost věřitele, věřitel je v prodlení, dlužník má pochybnosti o tom, kdo je věřitelem nebo dlužník věřitele nezná.

Odstoupení od smlouvy – jedná se o jednostranný právní úkon, adresovaný druhé straně, který ruší smluvní závazkový vztah v okamžiku, kdy dojde druhé straně. Odstoupení je považováno za sankční opatření, když dlužník nesplnil některou povinnost, kterou na sebe smluvně převzal. Občanský zákoník toto připouští i při uzavření smlouvy v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.

Jednostranné započtení (kompenzace) – započtení je způsob zániku vzájemných pohledávek věřitele a dlužníka. Jednostranné započtení je jednostranným právním

úkonem jednoho účastníka adresovaným druhému účastníkovi. V tomto případě musí být pohledávky obou účastníků vzájemné, to znamená, že věřitel jedné pohledávky vystupuje zároveň jako dlužník druhé pohledávky a naopak. Vzájemné pohledávky musí být stejného druhu. Jeden z účastníků musí učinit projev, který směřuje k započtení (tzv. kompenzační projev). Vzájemné pohledávky musí být započitatelné (kompenzabilní), tj. jejich započtení nesmí být vyloučeno zákonem ani dohodou účastníků. Jsou-li předpoklady započtení splněny, dochází k zániku pohledávek v okamžiku setkání obou pohledávek, a to v rozsahu, v jakém se vzájemně kryjí.

Výpověď – je jednostranný právní úkon, kterým lze zrušit závazek či právo k nepřetržité nebo opakované činnosti nebo závazek zdržet se určité činnosti anebo strpět určitou činnost.

Zánik závazku dohodou – zde zákon upravuje pouze dohodu o jiném plnění (dohodou mezi věřitelem a dlužníkem se ruší původní závazek a nahrazuje se novým), dohodu o vzdání se práva či prominutí dluhu (jedná se o dvoustranný právní úkon, kterým se věřitel se souhlasem dlužníka vzdává svého práva, resp. dluh dlužníkovi promíjí), dohodu o zrušení závazku (občanský zákoník výslovně upravuje možnost zrušit existující závazek dohodou stran, aniž by vznikl závazek nový), dohodu o narovnání (touto dohodou účastníci mezi sebou nově vypořádávají sporná práva a sporné povinnosti a nahrazují je právy novými, aby tak odstranili spornost skutkovou či právní a předešli tak případnému soudnímu sporu) a dohodu o započtení (předpokladem této dohody je vzájemnost pohledávek účastníků).

Nemožnost plnění – zákon má na mysli dodatečnou, tj. následnou nemožnost plnění, která nastala až po vzniku závazkového právního vztahu. Bylo-li by plnění nemožné již v době vzniku právního úkonu, jednalo by se o neplatný právní úkon.

Uplynutím doby a prekluze – zánik závazku nastává v případě uplynutím doby, na kterou byl závazek sjednán, nesplněním tzv. fixní smlouvy (jedná se o takovou smlouvu, ve které je stanoven přesná doba splnění) a neuplatněním práva v prekluzivní lhůtě (jedná se o právní důsledek neuplatnění práva v tzv. propadlé (prekluzivní) lhůtě).

Smrt dlužníka nebo věřitele – smrtí dlužníka jeho povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem. Smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

Splynutí (konsolidace) – závazek zanikne, dojde-li ke splynutí věřitele a dlužníka z určitého závazkového právního vztahu v jedné osobě.

Narovnání (smír – transactio) – účastníci mezi sebou nově vypořádají sporná práva a sporné povinnosti a nahrazují je právy novými. Jedná se o dohodu mezi účastníky a jejím cílem je předejít soudnímu sporu.⁵

2.3 Zánik závazků podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku

„Závazkové vztahy, které se řídí úpravou obchodního zákoníku, nazýváme obchodní závazkové vztahy.“⁶ Jde o soukromoprávní závazkové vztahy, kdy jeden účastník je povinen vůči druhému k plnění a druhý je oprávněn toto plnění požadovat. Vznikají na základě podnikatelské činnosti nebo z vůle účastníků.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník rozlišuje tyto zániky závazku:

1. Zánik závazku jeho splněním (§ 324 – 343),
2. zánik nesplněného závazku: odstoupení od smlouvy (§ 344 – 351), dodatečná nemožnost plnění (§ 352-354), odstupné (§ 355), zmaření účelu smlouvy (§ 356-357),
3. zánik závazku započtením pohledávek (§ 358 – 364).⁷

⁵ Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 145 – 162.

⁶ Faldyna, F. a kol. (2005).MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: ASPI, a.s., str. 572.

⁷ ÚZ, Obchodní zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 5.

Obchodní zákoník stanovuje postupy při porušení smluvních povinností v rámci splnění závazku, a to v případě prodlení dlužníka (§ 365 – 369a) a prodlení věřitele (§ 370 – 372). Rovněž se zabývá ochranou nároků, které vznikají při plnění i při neplnění závazků. K ochraně nároků, které jsou vzneseny po uplynutí delší doby od jejich vzniku, a k zajištění nezneužití této doby je stanoven institut promlčení závazku (§ 387 – 408).⁸

Stejně jako při objasnění jednotlivých zániků závazku podle občanského zákoníku, bude se nyní práce zabývat krátkým objasněním jednotlivých částí zániku závazku tak, jak jsou uvedeny v obchodním zákoníku. V analytické části pak budou rozebrány jednotlivé části podrobněji, aby mohla autorka práce poukázat na jednotlivé odlišnosti.

Splnění závazku – závazek zanikne splněním, to znamená, že závazek zanikne, je-li věřiteli splněn řádně a včas. Pokud je předmětem závazku plnění věci, může jít o věc určenou individuálně nebo o věc určenou podle druhu. Závazek může zaniknout i splněním, ke kterému došlo s prodlením a může také zaniknout na základě splnění, které bylo vadné. Zpravidla by závazek měl být splněn, pokud smlouva sama nepočítá s dílčím plněním, ve stanovené době celý, tedy jedním plněním. V obchodních vztazích se netrvá na tom, aby dlužník plnil osobně, dlužník proto zásadně může plnit pomocí jiné osoby. Věřitel je povinen přijmout plnění jeho závazku nabídnuté třetí osobou, jestliže s tím dlužník souhlasí. U druhových plnění může být závazek splněn započtením plnění. Základním pravidlem zde je, že dlužník určuje, na který závazek plní. Na peněžité závazky se pak vztahují ustanovení, která stanovují postup plnění. Pro splnění závazku je důležité místo plnění, které obchodní zákoník rozlišuje podle druhu závazku na místo nepeněžitého plnění, místo plnění peněžitého závazku, místo vzájemného plnění a patří sem i placení, tedy splnění závazku prostřednictvím banky. Důležitou náležitostí pro splnění závazku je i doba jeho plnění. Tato doba je stanovena především ve smlouvě. Pokud není ve smlouvě určena, záleží určení doby splatnosti, a tím splnění závazku, na věřiteli, který je oprávněn požadovat plnění ihned po uzavření smlouvy a dlužník je povinen splnit závazek bez zbytečného dokladu. Tuto dobu může rovněž na návrh dlužníka určit i soud, pokud ji neurčí věřitel v přiměřené době. Dlužník

⁸Faldyna, F. a kol. (2005).MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: ASPI, a.s., str. 691.

může rovněž nabídnout věřiteli předčasné zaplacení dluhu, a pokud jej věřitel přijme, je závazek rovněž splněn. Obchodní zákoník rovněž upravuje dobu plnění, která vyplývá ze smlouvy, která byla uzavřena ve prospěch jedné smluvní strany.

Odstoupení od smlouvy – jedná se o jednostranný právní úkon, kterým smlouva končí. Právo odstoupit od smlouvy může uplatnit jedna strana, pokud je tato možnost ve smlouvě uvedena nebo může být smlouvou dáno toto právo oběma stranám. Smlouva může rovněž umožnit právo neomezeně nebo vázaně za určitých podmínek odstoupovat od smlouvy. Odstoupení od smlouvy lze uplatnit jak při nesplnění celého závazku, tak zákon umožňuje odstoupení od smlouvy i v případech, kdy dojde k prodlení jen s částí závazku. Odstoupením od smlouvy smlouva zaniká a zaniká v době, kdy projev odstoupení byl doručen druhé straně.

Dodatečné nemožnosti plnění závazku – splnění smlouvy se může stát dodatečně nemožným fakticky nebo právně. Faktická nemožnost nastává v případech, kdy daný závazek nelze objektivně splnit, to znamená, že závazek lze splnit ale za ztížených podmínek, vznikem větších nákladů, až po sjednaném čase nebo pomocí jiné osoby. Právní nemožnost nastává, jestliže po uzavření smlouvy dojde k vydání nového právního předpisu, který plnění zakazuje. Právní nemožnost nastává rovněž v případě, kdy je vydáno opatření na základě nového právního předpisu a neumožňuje nebo zakazuje již plnění sjednané uzavřenou smlouvou. Dodatečná nemožnost plnění závazku se rovněž objevuje i u závazků, u kterých je potřeba vydat úřední povolení potřebné podle zákona, ale toto vydáno nebylo, ačkoliv o ně bylo řádně požádáno.

Odstupné – obchodní vztah, který byl uzavřen na základě smlouvy, může být ukončen na základě ujednání o možnosti zrušení smlouvy zaplacením odstupného, které bylo ve smlouvě uvedeno.

Zmaření účelu smlouvy – jestliže je ve smlouvě výslovně vyjádřen účel uzavření smlouvy a okolnosti, za kterých byla smlouva uzavřena, se podstatně změní, a to tak, že vyjádřený účel smlouvy je zmařen, může strana, která je zmařením účelu dotčena, od smlouvy odstoupit. Zákon stanoví, jakých případů se zmaření účelu smlouvy týká. Zákon upravuje podmínky pro uplatnění práva odstoupit a důsledku v povinnosti nahradit škodu.

Zánik pohledávek započtením – k zániku pohledávek může dojít, jestliže věřitel a dlužník mají vzájemné pohledávky, které jsou stejného druhu a v rozsahu, ve kterém se vzájemně kryjí. K započtení dochází jednostranným právním úkonem jednoho z účastníků nebo dohodou o započtení. Jednostranně lze započítat vzájemné pohledávky, které jsou stejného druhu a které jsou způsobilé k započtení. Tyto pohledávky pak v rozsahu, ve kterém se kryjí, okamžikem započtení zanikají. Dohodou lze započítat jakékoli vzájemné pohledávky. Toto se týká jak splatných, tak zejména nesplatných nebo promlčených. Avšak není možné započtení na majetek konkursní podstaty, protože jde o kogentní zákaz.

Prodlení dlužníka – prodlení znamená, že dlužník nesplnil řádně a včas svůj závazek. Jedná se o objektivní stav, kdy dlužník neplnil včas a ve stanoveném místě nebo neplnil řádně. Prodlení trvá až do doby řádného splnění nebo do doby, kdy závazek zanikne jiným způsobem. Věřitel při prodlení dlužníka může trvat na řádném plnění. Věřitel může také od smlouvy odstoupit za podmínek stanovených zákonem a v tomto případě závazek dlužníka zaniká. Věřitel je rovněž oprávněn při prodlení dlužníka požadovat náhradu škody od dlužníka. Je-li dlužník v prodlení se splněním peněžitého závazku nebo jeho části má věřitel nárok na úrok z prodlení. Dlužník však není v prodlení, jestliže nemůže plnit svůj závazek v důsledku prodlení věřitele.

Prodlení věřitele – prodlení věřitele nastává, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze smlouvy nepřevezme řádně nabídnuté plnění nebo neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby dlužník mohl splnit svůj závazek. Dojde-li k plnění dlužníkem řádně a včas, je věřitel povinen toto plnění převzít. Od věřitele, který je v prodlení, může dlužník požadovat splnění jeho povinností, pokud zákon nestanoví něco jiného. Dlužník má právo odstoupit od smlouvy v případě věřitelova prodlení, pokud to umožňuje zákon. Dlužník má vždy právo požadovat od věřitele, který je v prodlení, náhradu škody.

Promlčení a prekluze – k ochraně proti nárokům, které mohou být vzneseny až po uplynutí určité delší doby od jejich vzniku a možnosti jejich uplatnění, slouží dva právní instituty, a to promlčení a prekluze. Promlčení spočívá v tom, že promlčené právo, které je soudně vymáháno po uplynutí promlčecí doby a po vznesení námitky promlčení, nemůže být soudem přiznáno. Promlčený závazek trvá i nadále, ale stává se soudně

nevymahatelným. Mění se v tzv. naturální závazek, u kterého neexistuje nárok věřitele na splnění takového závazku. Naturální závazek může být dlužníkem splněn pouze dobrovolně. Prekluzí dochází k zániku práva, jehož splnění, jestliže nebylo uspokojeno dobrovolně, nebylo ve stanovené době vymáháno. Uplatněný nárok, jestliže příslušné právo marným uplynutím času zaniklo, nelze přiznat. Soud k prekluzi práva přihlíží z úřední povinnosti.⁹

Z jednotlivých kapitol v teoreticko-metodologické části je vidět, že i když se jednotlivé části občanského zákoníku nazývají stejně jako většina částí obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku a jeho dalších způsobů zániku, liší se v obsahu i v postupu řešení zániku závazků. Jejich rozdílností se bude zabývat následující část práce.

⁹Faldyna, F. a kol. (2005).MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: ASPI, a.s., str. 655-691.

3 Srovnání občanského a obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku a dalších způsobů jeho zániku

Splnění závazku, a tím jeho vlastní zánik, je výsledkem, kterému předchází uzavření smlouvy nebo jiným způsobem stanovené podmínky vzniku závazku. Jak vyplývá z předešlých kapitol, závazek může zaniknout různými způsoby. Každý zákoník, ať již občanský nebo obchodní, má určitá specifika při stanovení jeho zániku. Tato specifika jsou rozložena do tří celků:

- 1. „komplexní úprava v obchodním zákoníku, která vylučuje použití eventuální souběžné úpravy v zákoníku občanském (např. odstoupení od smlouvy, zmaření účelu smlouvy),*
- 2. obecná úprava občanskoprávní, která se beze změny použije i ve vztazích upravených obchodním zákoníkem (např. uplynutí doby, výpověď, splnutí),*
- 3. úprava vzniklých kombinací všeobecné úpravy občanskoprávní a speciální úpravy obchodně právní (např. započtení pohledávek, nemožnosti plnění).“¹⁰*

3.1 Srovnání splnění závazku v občanském zákoníku s obchodním zákoníkem.

V úvodu této kapitoly je nutné si uvědomit, že autorka práce není svým zaměřením právník a rozdíl mezi občanským a obchodním zákoníkem ve vztahu k danému tématu „ Splnění závazku a další způsoby jeho zániku“ analyzuje jako běžný uživatel těchto zákonů. To znamená, že v praktickém životě, v rámci svých pracovních povinností, se autorka práce setkává více s obchodním zákoníkem než s občanským, protože pracuje ve výrobním podniku, ve kterém

¹⁰ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 156.

dochází každodenně k závazkovým vztahům. S občanským zákoníkem autorka práce pracuje více v kombinaci se zákoníkem práce.

V základní formulaci splnění závazku se občanský zákoník shoduje s obchodním zákoníkem. V obou zákonech splnění závazku znamená jeho zánik. V obou zákonech je závazek splněn, je-li splněn řádně a včas. Soulad v zákonech se projevuje i v osobě, která plní závazek (dluh) a to tak, že povinnost splnit dluh má především dlužník, ale nemusí plnit osobně, může být zastoupen třetí osobou, pokud není vázán splněním závazku osobně. Věřitel má v obou zákonících právo a povinnost přijmout nabízené plnění, aby tak dlužník mohl splnit závazek. Rozdílnost nastává ve volbě způsobu plnění. Právní úprava v obchodním zákoníku má komplexní povahu a občanskoprávní úprava se tudíž ve vztazích upravených obchodním zákoníkem nepoužije.¹¹

Podle občanského zákoníku nemůže nastat splnění dluhu jednostranně, ale pouze za podmínky, že věřitel přijme plnění, které dlužník nabízí. Zánik závazku splněním občanský zákoník spojuje s existencí platného právního důvodu závazku, dále musí být zřejmý právní úkon dlužníka nebo jiné oprávněné osoby, kterým se poskytuje plnění s úmyslem splnit dluh, a musí být rovněž zřejmý právní úkon věřitele, který adresuje dlužníkovi, pokud je tento právní úkon k přijetí splnění závazku potřebný. Za věřitele může vystupovat i jiná oprávněná osoba.¹² Pokud je však splnění závazku vázáno pouze na dlužníka, musí jej splnit pouze dlužník. Pokud je přijetím splnění vázán pouze věřitel, musí je přijmout pouze on a nikdo jiný.

Jak bylo uvedeno, obchodní zákoník se zabývá splněním závazku v širším pojetí vzhledem k tomu, že v obchodních záležitostech dochází k daleko rozmanitějším stylům uzavírání smluv a tím i vznikajících závazků. Na základě těchto skutečností pak řeší obchodní zákoník různé podmínky splnění závazků. Obchodní zákoník na rozdíl od občanského zákoníku rozlišuje mezi splněním a plněním závazku. Splnění závazku znamená, že jde o právní skutečnosti, kdy splněním závazku závazek zaniká. V případě plnění závazku se jedná o činnost, která může předcházet splnění závazku. Plnění závazku neznámá ještě jeho splnění a plnění závazku neznámá rovněž zánik

¹¹ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 162.

¹² Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 145.

závazku.¹³ Dlužník, podle obchodního zákoníku, může plnit závazky různými způsoby, pokud nemá přesné plnění stanoveno ve smlouvě. Pokud smlouva určuje postup plnění, pak se dlužník nemůže odchýlit od smlouvy a plní tak, jak je ujednáno. Pokud by změnil postup plnění a nevyžádal si souhlas věřitele, dopustil by se tak neplnění smluvního ujednání a nesplnění závazku. Dlužník musí věřiteli však oznámit postup plnění. Při plnění peněžitých závazku platí dlužník závazek nejdříve splatný. K nesplnění závazku dochází také, pokud dlužník splní svůj závazek opožděně, a to hlavně v případě, kdy dochází opožděným splnění k podstatnému porušení smluvního ujednání. Zde umožňuje obchodní zákoník věřiteli odstoupit od smlouvy. Podle obchodního zákoníku může závazek zaniknout i tehdy, došlo-li ve splnění závazku k prodlení. Závazek dlužníka může zaniknout i vadným splněním. Vadně splněný závazek však umožňuje věřiteli odstoupit od smlouvy.¹⁴

Jednostranné odstoupení od smlouvy (dále „odstoupení od smlouvy“) oba zákoníky definují jako jednostranný právní úkon. Použití jednostranného odstoupení od smlouvy každý zákoník řeší zvlášť. Obchodní zákoník reguluje odstoupení od smlouvy pouze v obchodních vztazích a nelze zde použít občanský zákoník. Odstoupení od smlouvy dle tohoto zákoníku je možné pouze v případech, které jsou uvedeny ve smlouvě nebo které stanoví zákon. Odstoupení od smlouvy znamená zánik všech práv a povinností, které ze smlouvy vyplývají. Plnění, které dlužník poskytl věřiteli před odstoupením od smlouvy, musí věřitel dlužníkovi vrátit. Pokud se jedná o peněžní plnění, pak je věřitel musí dlužníkovi vrátit včetně úroků. Obchodní zákoník rozeznává sankční odstoupení od smlouvy, a to na základě podstatného a nepodstatného porušení smlouvy. Dále se obchodní zákoník v této oblasti zabývá možností předběžného odstoupení od smlouvy, které nemá sankční charakter a které vyplývá ze situace, kdy věřitel předvídá nesplnění závazku dlužníkem a dlužník ani po výzvě věřitele neposkytne jistotu ve splnění závazku.¹⁵

Občanský zákoník nepoužije pro své závazkové vztahy obchodní zákoník, nedochází zde k prolínání zákoníků. Jak již bylo napsáno, každý z nich řeší tuto oblast rozdílně.

¹³ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 163.

¹⁴ Faldyna, F. a kol. (2005). MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: ASPI, a.s., str. 655-656.

¹⁵ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 182 – 184.

Občanský zákoník stanovuje, že oprávněná strana má poskytnout povinné straně lhůtu k dodatečnému plnění a teprve až po jejím marném uplynutí má právo od smlouvy odstoupit.¹⁶ Pro občanský zákoník nastává jednostranné odstoupení od smlouvy (dále „odstoupení od smlouvy“) v okamžiku, kdy tento právní akt adresuje jedna strana druhé. Závazkový vztah se ruší v okamžiku, kdy jej druhá strana obdrží. Odstoupení od smlouvy občanský zákoník nastoluje v případech částečné nemožnosti splnění závazku a v případech uzavírání smluv v tísní za nápadně nevýhodných podmínek. Odstoupení od smlouvy může být uplatněno pouze v případě, že dlužník závazek ani z části nesplnil a věřitel jej ani z části nepřevzal. Odstoupením od smlouvy se právní vztah ruší od počátku.¹⁷

Ze srovnání výkladů obou zákoníků vyplývá i rozdílný přístup k jednostrannému odstoupení od smlouvy v případě, že se dlužník nedodrží smluvní ujednání nebo že poskytne vadné plnění věřiteli. Společný pro oba zákoníky je fakt, že při splnění podmínek pro tento právní akt v obou zákonících závazkový vztah zaniká.

Pro splnění závazku je důležitá doba plnění. Podle občanského zákoníku je doba splnění závazku dána především uzavřenou smlouvou nebo dohodou mezi věřitelem a dlužníkem. Ve smlouvě nebo dohodě je stanoven buď pevný termín splnění závazku (přesný den) nebo nejpozdější, nejzazší den splatnosti. Soud stanovuje dobu plnění v případě, kdy dlužníkovi je ponechána volnost ve stanovení doby splatnosti, ale věřitel navrhne určení doby splnění. Době splatnosti pak může být soudem stanovena ve prospěch věřitele nebo dlužníka, případně ve prospěch obou.¹⁸ Občanský zákoník rovněž stanoví, v případě, že není stanovena doba splnění závazku, povinnost dlužníkovi splnit závazek první den po dni, kdy jej o to věřitel požádá.¹⁹

Obchodní zákoník ve stanovení doby splnění závazku postupuje obdobně jako občanský zákoník avšak na rozdíl od občanského zákoníku specifikuje možnosti předčasného splnění závazku v rámci stanovení doby plnění ve prospěch věřitele nebo ve prospěch dlužníka anebo ve prospěch obou. Specifikace se také týká předčasného peněžitého

¹⁶ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 158.

¹⁷ Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 154 – 155.

¹⁸ Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 148-149.

¹⁹ ÚZ, Občanský zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 47.

plnění, které občanský zákoník nezná. U tohoto plnění dlužník nesmí bez souhlasu věřitele odečíst od dlužné částky úrok za dobu, o kterou splatil (splnil) svůj závazek dříve.²⁰

Dalším důležitou součástí v oblasti splnění závazku je místo plnění. Podle občanského zákoníku je místem plnění místo (tzv. splniště), kde má být dluh splněn řádně a včas. Toto místo by si měl v první řadě dohodnout věřitel a dlužník ve smlouvě. Právní úprava místa splnění závazku je obsažena jak v občanském, tak obchodním zákoníku. V obou kodexech jde o dispozitivní úpravu.

Podle občanského zákoníku se závazek zásadně plní v bydlíšti nebo sídle dlužníka. Jde o uplatnění tzv. odnosné zásady. Pouze pro případ, že je plněn peněžitý dluh prostřednictvím poskytovatele platebních služeb, je takový dluh splněn připsáním částky na účet poskytovatele platebních služeb. S výjimkou platby v hotovosti se v případě peněžitého dluhu uplatňuje tzv. donosná zásada.

Také obchodní zákoník rozlišuje místo splnění závazku podle toho, zda jde o plnění nepeněžité nebo peněžité. Nepeněžitý závazek je dlužník povinen splnit závazek v místě, kde měl v době uzavření smlouvy dlužník své sídlo, místo podnikání, popř. bydlíště. Jde rovněž o uplatnění odnosné zásady. Oproti občanskému zákoníku určuje obchodní zákoník místo plnění dlužníka podle místa vzniku závazku (v provozovně, v závodě, v sídle věřitele). Současně určuje dlužníkovi povinnost oznámit věřiteli změnu sídla, provozovny nebo závodu.²¹

Pro peněžitý závazek určuje obchodní zákoník donosnou zásadu bez ohledu na to, zda jde o platbu v hotovosti či bezhotovostně. Při platbě v hotovosti je dlužník povinen splnit peněžitý závazek v sídle, místě podnikání, popř. bydlíšti věřitele. Při bezhotovostním plnění je peněžitý závazek připsán na účet věřitele.

Jak je patrné v obchodním zákoníku se jedná pouze o specifikace míst plnění peněžních a nepeněžních závazků, naproti tomu občanský zákoník se těmito specifikacemi

²⁰ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 165.

²¹ Pelikánová, I. (1996) Komentář k obchodnímu zákoníku, Praha: Linde a.s., str. 709-710.

nezabývá. V obou zákonech je podstata místa plnění stejná a oba zákony řeší místo plnění jak pro fyzické osoby, tak pro podnikatele.

Obchodní zákoník také uznává další možnosti splnění závazku. Jednou z takovýchto možností je plnění při vzájemných závazcích, které vznikají při uzavírání smluv smluvními stranám navzájem. V těchto případech jsou pro jednotlivé závazky stanoveny doby jejich splnění nebo doba plnění vyplývá z uzavřené smlouvy. Pokud není uveden ani jeden způsob, je věřitel oprávněn požadovat splnění závazku od uzavření smlouvy.²² Mezi další možnosti plnění, které jsou umožněny v rámci obchodního zákoníku, je možnost částečného plnění, pokud je toto uvedeno ve smlouvě. Není-li ve smlouvě uvedeno, pak by měl být závazek ve stanovené době splněn celý. Obchodní zákoník tedy ukládá věřiteli přijmout za určitých podmínek i částečné plnění. Částečné plnění nemusí však znamenat, že se vždy jedná o vadné plnění, i když podle obchodního zákoníku může znamenat jak vadu, tak prodlení se zbytkem plnění. Částečné plnění ale může nabýt i funkce uznání zbylé části dluhu, jestliže dlužník uzná i zbylou část dluhu. Obchodní zákoník však rozlišuje mezi částečným plněním a dílčím plněním. Dílčí plnění znamená, že se závazek neplní najednou, ale postupně, podle uzavřené smlouvy.

23

Podle výše uvedených případů, které obchodní zákoník řeší, se postupuje i v případech, které nastávají podle smluv a ujednání, která jsou uzavírána podle občanského zákoníku. Jak již bylo v úvodu napsáno, je obchodní zákoník ve způsobech plnění obsáhlejší než občanský zákoník. K výše uvedeným způsobům splnění závazku, podle obchodního zákoníku, patří ještě započtení plnění u druhových plnění. To znamená, že dlužník má více splatných závazků ve stejném období. Zde platí základní pravidlo, které říká, že dlužník určuje, který závazek plní.²⁴ Avšak pokud dlužník nepostupuje podle tohoto pravidla, to znamená, že neurčí, který závazek plní a jedná-li se o nepeněžní plnění, plní dlužník závazek nejdříve splatný. V tomto případě se postupuje podle občanského zákoníku, který řeší i příslušenství dlužníkova závazku. Podle občanského zákoníku se postupuje i v případě peněžitého plnění. Pokud má dlužník více

²²Autorský kol., MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. (2005), Praha: ASPI, a.s., str. 656.

²³Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 163.

²⁴Faldyna, F. a kol. (2005).MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: ASPI, a.s., str. 658.

závazků splatných ve stejném období, je v takovém případě nejdříve splatný závazek, který je nezajištěný anebo má nejméně zajištěno. Hlavní zásada však u peněžitého plnění hovoří o příslušenství jako o prvořadém plnění. To znamená, že se nejdříve plní úroky a poté následuje jistina. Pravidlo se uplatní v případě, že dlužník neurčí postup plnění u závazků, které mají charakter peněžitého plnění a jsou splatné ve stejném období.²⁵

Dále obchodní zákoník řeší v rámci splnění závazku otázky dodatečné nemožnosti plnění. Tyto nemožnosti vznikají například tím, že po uzavření smlouvy mohou být vydány takové zákony a předpisy, které neumožňují splnění závazku, který byl ve smlouvě uzavřen. Nemožnost takového plnění pak prokazuje dlužník věřiteli. Dlužník je pak povinen uhradit věřiteli škodu, která mu touto nemožností vznikla.²⁶ Pokud by nemožnost plnění nastala u části závazku, může věřitel odstoupit od smlouvy vzhledem k tomu, že splnění zbylé části závazku pro něj nemá význam. V rámci splnění závazku, lépe řečeno, v rámci možností, které mohou nastat při jeho plnění, řeší obchodní zákoník, na rozdíl od občanského zákoníku, porušení smluvních povinností jak ze strany věřitele, tak na straně dlužníka. Obchodní zákoník stanovuje vztahy mezi věřitelem a dlužníkem v těch případech, kdy se dlužník dostává do prodlení a určuje sankce, které dlužníkovi vyplývají z tohoto prodlení směrem k věřiteli. Na druhé straně se do prodlení může dostat i věřitel a zákon stanovuje i sankce, které může uplatňovat dlužník u věřitele. Dlužníkovi nehrozí žádné sankce, pokud je jeho prodlení se splněním závazku způsobené věřitelem. Pro uvedené případy pak obchodní zákoník stanovuje náhrady škody. Občanský zákoník se rovněž zabývá nemožností plnění závazku, ale na rozdíl od obchodního zákoníku v jednodušší podobě. V občanském zákoníku je řešena nemožnost plnění pouze ze strany dlužníka a jsou zde stanoveny povinnosti, které pro něho vyplývají. V občanském zákoníku nalezneme rovněž prodlení věřitele. Jedná se o případy, kdy dlužník splní svůj závazek tím, že využije možnosti dát předmět závazku do úřední úschovy. Občanský zákoník umožňuje dlužníkovi, na základě rozhodnutí příslušného soudu, splnit svůj závazek tím, že jej dá do úřední úschovy. Občanský zákoník umožňuje dlužníkovi splnit takto svůj závazek vůči věřiteli ještě v případech,

²⁵ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 162.

²⁶ ÚZ, Obchodní zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 103.

kdy je věřitel nepřítomen, dlužník má pochybnosti o tom, kdo je věřitel anebo dlužník ani svého věřitele nezná. Tímto závazek zaniká. Náhrada škody je v občanském zákoníku řešena rovněž z pohledu dlužníka. V tomto případě je dlužník povinen oznámit věřiteli ty skutečnosti, které znemožňují splnění závazku bez zbytečného dokladu, tedy ihned. Pokud by tak neučinil, hradil by věřiteli vzniklou škodu.²⁷ Podle občanského zákoníku lze postupovat v této oblasti i v obchodních závazkových vztazích. Dochází tady k prolínání obchodního a občanského zákoníku.

Jak vyplývá ze srovnání občanského a obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku, nejedná se vždy o jednoznačné řešení jednoznačné situace. V některých případech dochází k prolínání občanského a obchodního zákoníku, ale větší část obchodních závazkových vztahů je řešena podle obchodního zákoníku. Jak již bylo ve výše uvedeném srovnání napsáno, je to pochopitelné, protože obchodní činnost je svým rozsahem velmi rozmanitá a mnohdy velmi nepřehledná v oblasti závazkových vztahů, a vzhledem k tomu musí obchodní zákoník obsahovat širší právní rámec pro řešení těchto vztahů. Pro praxi to tedy znamená, že než strany uzavřou smluvní ujednání, měly by se zamyslet, zda se ve své záležitosti budou řídit ustanoveními občanského zákoníku, to znamená, že se bude jednat o civilně právní vztah, nebo zda jejich obmyslené jednání spadá do oblasti čistě obchodních vztahů a v tomto případě se raději přikloní k obchodnímu zákoníku, který dává při uzavírání smluv i při případných sporech více možností řešení. Pro věřitele i dlužníka, pokud si zvolí obchodní zákoník, je i do budoucna situace přehlednější. Občanský zákoník nabízí jednodušší postupy v rámci uzavírání smluv, ale následné řešení sporů pak přechází v některých případech i do oblastí obchodního zákoníku, což již pro dotčené strany nemusí být přehledné.

3.2 Další možnosti zániku závazku

Závazek zaniká nejenom tím, že je splněn, ale v některých případech může zaniknout dohodou nebo započtením. Dohodou zaniká podle občanského zákoníku, a to tak, že se

²⁷ ÚZ, Občanský zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 48.

věřitel s dlužníkem dohodnou na zániku původního závazku, který nahradí novým závazkem (novace privativní). Ten je pak dlužník povinen splnit. Tato dohoda je uzavřena písemně, pokud se nahrazuje závazek zřízený písemnou formou. Tato dohoda není v obchodním zákoníku uvedena.

Obchodní zákoník stejně jako občanský zákoník se zabývá započtením vzájemných pohledávek, závazků., vzhledem k tomu, že jak v běžném životě, tak v obchodním styku dochází k situaci, kdy věřitel se stává dlužníkem a dlužník věřitelem. To znamená, že obě strany mají vůči sobě závazky, které jsou splatné. Věřitel s dlužníkem tedy uzavírají písemně dohodu, ve které jsou definovány závazky, které jsou touto dohodou splněny, a tedy tímto ujednáním zanikají. Je možné říci, že na základě dohody stran, ať již podle občanského zákoníku nebo podle obchodního zákoníku, lze započítat jakékoli vzájemné pohledávky. Pouze v případě započtení proti pohledávkám na výživném je nutné použít zákon o rodině.²⁸

Pro obchodně závazkové vztahy platí rovněž ustanovení občanského zákoníku, která se týkají dohody o zrušení již existujícího závazku. Tento závazek může být zrušen a není zde podmínka vzniku nového závazku. Z občanského zákoníku vyplývá, že závazek je zrušen, jestliže jeho zrušení bylo přijato druhou stranou, a písemná forma zrušení závazku je vyžadována jen u závazků uzavřených písemnou formou. V těchto případech občanský zákoník stanovuje, že pokud byl závazek splněn již před jeho zrušením, pak má druhá strana nárok na vrácení předmětu plnění. Byl-li zrušen peněžní závazek, vrací se částka včetně úroků. Pokud byl závazek splněn z části, má druhá strana nárok na vrácení jen té části, která odpovídá zrušené části závazku.

V oblasti občanskoprávních nebo obchodních závazkových vztahů dochází k situacím, kdy se věřitel nemůže svého práva domoci u soudu a nemůže si je vynutit ani jiným způsobem. Občanský zákoník na takovéto případy pamatuje a řeší je v rámci dohody o vzdání se práva či prominutí dluhu. Striktně stanovuje, že tato dohoda musí být sepsána písemně. Věřitel se touto dohodou vzdává svého práva a dluh dlužníkovi promíjí s dlužníkovým souhlasem. Věřitel tak podle daných skutečností a se souhlasem

²⁸ ÚZ, Občanský zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 48.

dlužníka může prominout celý dluh nebo jeho část. Obchodní zákoník se řídí ustanovením občanského zákoníku.

Občanský zákoník řeší zánik závazku i v případě smrti věřitele nebo dlužníka a to tak, že povinnost plnit závazek v případě dlužníka zanikne pouze tehdy, mělo-li být plnění provedeno osobně dlužníkem. Povinnost přijmout plnění zaniká u věřitele pouze tehdy, jestliže měl tuto povinnost pouze věřitel sám. Tímto ustanovením se řídí i obchodní zákoník. V případě obchodních vztahů se toto ustanovení zřejmě použije pouze v menší míře než v občanském životě, a to více méně u osob samostatně výdělečně činných. U obchodních společností je pravděpodobnost použití tohoto ustanovení velmi malá.

Podle občanského zákoníku může závazek zaniknout i výpovědí. Podle občanského zákoníku lze vypovědět každou smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou a též smlouvy uzavřené na dobu určitou, pokud tak stanoví zákon či dohoda stran. Výpověď je jednostranným právním úkonem, musí být doručena druhé smluvní straně. Výpověď obsahuje vůli jedné smluvní strany zrušit smluvní vztah a tento se ruší uplynutím výpovědní doby. Protože výpověď je jednostranný právní úkon, souhlas druhé smluvní strany není třeba. Uplynutím výpovědní doby smluvní vztah zaniká.²⁹ Jestliže bylo uzavřeno smluvní ujednání na dobu neurčitou, výpověď činí tři měsíce po skončení kalendářního čtvrtletí.³⁰ Toto ustanovení obchodní zákoník nemá, a proto v některých obchodních záležitostech, jako je například pronájem nebytových prostor, se bude řídit občanským zákoníkem.

Dalším zánikem práva, kdy se obchodní zákoník řídí občanským zákoníkem je splynutí. Splynutí znamená, že se dlužník může stát současně sobě věřitelem. Je to situace, ke které může dojít například v případě dědictví. V případech splynutí, které se mohou vyskytovat v obchodně závazkových vztazích, se obchodní zákoník tedy řídí ustanoveními občanského zákoníku. Vedle zániku závazku splynutím postupuje obchodní zákoník podle občanského zákoníku v zániku závazku dohodou o narovnání. Hlavním účelem této dohody je odstranění pochybného nebo sporného právního poměru

²⁹ Businessinfo.cz: Smlouvy- pokračování dokumentu [cit. 2011-08-22]. Dostupné z WWW:

<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/smlouvy-2-cast-dokumentu-opu/1000818/47368/>>.

³⁰ ÚZ, Občanský zákoník (2010), Ostrava-Hrabůvka: Sagit, s. 48.

mezi účastníky závazkového vztahu. Dochází zde k zániku původního závazku a narovnáním vzniká závazek nový.³¹

Závazek může zaniknout, podle občanského zákoníku, uplynutím doby a prekluzí. V podstatě se jedná o případy, kdy nebyla dodržena přesná doba splnění závazku stanovená ve smlouvě. Dále se jedná o závazek, který zaniká uplynutím doby, na kterou byl sjednán a v dalším případě se může jednat o situaci, kdy věřitel neuplatní své právo ve lhůtách, které stanoví zákon.³² Obchodní zákoník uznává tyto případy z občanského zákoníku, dochází zde k prolínání obou zákoníků. Obchodní zákoník však k těmto situacím přiřazuje ještě institut promlčení, který stanovuje, že se promlčují všechna práva ze závazkových vztahů kromě vlastnického práva, práva, které je obdobné jako vlastnické, zástavního práva.³³ Tuto oblast řeší velmi obsáhle, vzhledem k tomu, že ne všechna práva mohou zaniknout, a nezávisle na občanském zákoníku. Občanský zákoník tento pojem nezná.

V úvodu analytické části uvedla autorka rozdělení specifik zániku závazků jednotlivých zákoníků. Při analýze splnění závazku dochází k poznání, že splnění závazku není přímočaré, ale že během doby od vzniku závazku až k jeho splnění nebo zániku může dojít k různým situacím, při kterých dochází k použití jak úprav vzniklých kombinací všeobecné úpravy občanskoprávní a speciální úpravy obchodně právní tak i komplexní úpravy v obchodním zákoníku, která vylučuje použití souběžné úpravy v občanském zákoníku. Ostatní zániky závazků, kterým je věnována samostatná část analýzy, vychází z převážné části z obecné úpravy občanskoprávní.

³¹ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 169-171.

³² Knappová, M., Švestka, J. a kol., (2002). Občanské právo hmotné. Praha: ASPI Publishing, str. 160.

³³ Eliáš, K. (1996). Kurs obchodního práva. Praha: C. H. Beck, str. 191- 192.

4 Splnění závazku v praxi

V této části práce by autorka práce ráda popsala splnění závazku v praxi. Autorka pracuje ve společnosti, která se zabývá výrobou a opracováním plochého skla. Jedná se tedy o výrobní společnost, ve které probíhají standartní procesy v rámci celého výrobního cyklu, to znamená od nákupu přes výrobu po prodej. V oblasti nákupu a prodeje dochází jak ke vzniku, tak k plnění a tím zániku závazků. Závazky vznikají na podkladě smluv, telefonických, písemných nebo elektronických objednávek. Splnění závazků vyplývajících z takto uzavíraných objednávek lze rozdělit do dvou částí. A to jednak splnění závazků v oblasti nákupu, to znamená pohled na to, jak společnost plní své závazky vůči svým dodavatelům a druhou oblastí je pak splnění závazků ze strany odběratelů v rámci prodeje výrobků, jinak řečeno, jak se společnost stará o své pohledávky a jak jsou tyto pohledávky hrazeny odběrateli.

Společnost, ve které autorka práce pracuje, plní své závazky řádně a včas. Dá se říci, že přesně tak, jak to vyžaduje jednak uzavřená smlouva nebo objednávka, případně společnost postupuje podle uvedených údajů na daňových dokladech (fakturách). Společnost za celé období nebyla v takové finanční situaci, aby své závazky vůči svým dodavatelům nesplnila. I v době celospolečenské krize plnila své závazky, a pokud došlo k situaci, kdy bylo nutné prodloužit termín plnění, nově stanovené lhůty splnila. Také může být kladně hodnoceno chování dodavatelů, kteří v převážné míře splnili své závazky a objednané zboží dodali ve stanoveném termínu a v požadovaném množství i kvalitě a společnost nezaznamenala žádný velký problém v případech reklamací vadného zboží nebo neúplné dodávky. S některými dodavateli spolupracuje společnost po celou dobu svého trvání, některé společnosti během této doby zanikly. Každoročně společnost navazuje nové obchodní styky na základě požadavků výroby a dosud nedošlo k žádným sporům, které by musely být řešeny prostřednictvím soudu nebo jiných institucí.

Dá se říci, že by společnost očekávala takové postoje, jaké ona sama zaujímá ke svým dodavatelům v oblasti splnění závazků i od svých odběratelů. Ale v této oblasti se skutečnost jeví poněkud jinak. Společnost ve svých začátcích stanovila pro všechny své

odběratele 15 denní lhůtu splatnosti závazků. Jedná se o lhůtu obvyklou v obchodních stycích, i když zákonem uznávaná lhůta je 30 dnů. Lhůta počínala běžet vždy od data vystavení daňového dokladu (faktury). Tato lhůta je základní lhůtou splatnosti, kterou se i nadále snaží společnost u svých zákazníků prosadit. Někteří významní zákazníci společnosti si vyžádali nebo smluvně ujednali lhůty delší než je společností uvedená základní lhůta, a to v rozmezí 30, 60 a 90 dnů. Skutečnost v jejich plnění je však jiná, než jsou všechna smluvní ujednání. V minulých letech stejně jako v současnosti základní lhůta, kterou společnost požaduje pro splnění závazku, je plněna u menšího počtu zákazníků. V mnoha případech není dodržena a je prodloužena o mnoho dní, než činí lhůta bankovních převodů, protože většina závazků je plněna prostřednictvím bezhotovostního platebního styku, tedy prostřednictvím peněžních ústavů.

Co se týká delších lhůt splatnosti, které si společnosti vyjednají, tak ani tyto lhůty nebývají dodrženy a i ta nejdelší, 90 - denní lhůta, nebyla odběratelem dodržena a byla prodloužena ze strany odběratele téměř o dvě třetiny původní lhůty, aniž by docházelo ze strany odběratele k vysvětlení situace. Tohoto vysvětlení se musela společnost, ve které autorka pracuje, více méně domáhat telefonickým i písemným stykem. Nabízí se otázka, jak společnost postupuje v případech, kdy nejsou splatnosti závazků dodrženy. Rozhodně využití práva, tedy obrátit se na soud, je tou poslední možností, kterou si společnost může dovolit. A nejedná se zde jen o finanční otázku. Hlavním důvodem je ztráta odběratele, kterou si společnost nemůže a v současné situaci, kdy se trhu projevují dopady celosvětové krize, ani nechce dovolit. Ztráta odběratele představuje nejen snížení konkurenceschopnosti na trhu, ale mohla by znamenat postupně i ztrátu dobrého jména, které si společnost za dobu své existence vybudovala. Společnost se snaží, prostřednictvím svých zástupců, s odběrateli domluvit na nových podmínkách splnění závazků, jedná se o stanovení nových termínů splatnosti závazků. Další možnost, kterou nabízí, je splacení závazku v menších splátkách. Stanovují se nové splátkové kalendáře, případně se smluvně posouvají termíny splatnosti jednotlivých závazků. Další možnost, kterou společnost využívá je uzavírání dohod o vzájemném vyrovnání závazků a pohledávek s odběrateli, kteří v některých případech vystupují vůči společnosti i jako dodavatelé. Vzájemné vyrovnání závazků a pohledávek, tedy dohoda o započtení pohledávek, je nejběžnějším postupem a nejvíce využívanou částí obchodního zákoníku. Jako jednu z nejkrajnějších možností, které

společnost využívá v rámci boje proti těm odběratelům, kteří nejsou schopni plnit ani nově stanovené podmínky, je prodej výrobků za hotovostní platby. Hotovostní platby jsou společností stanoveny do hodnoty 50 tisíc Kč. U vyšší hodnoty zakázky společnost vyžaduje od firem, u kterých došlo k neplnění platebních podmínek, zaplacení za výrobky před termínem výroby a před dodáním prostřednictvím peněžních ústavů. Nesplněné závazky se pak znovu řeší novými smlouvami, případně novými platebními kalendáři a dalšími ujednáními.

U společností, u kterých selhávají všechny postupy, pak společnost využívá služeb firmy, která se zabývá vymáháním splnění závazků na základě zákonných prostředků. V neposlední řadě se společnost zúčastňuje konkurzních řízení u těch společností, u kterých dochází k insolventnosti. Prostřednictvím konkurzních řízení, ve kterých uplatňuje své pohledávky, se snaží minimalizovat své ztráty. Jak je vidět z popsaného postupu, společnost se snaží svým odběratelům vyjít maximálně vstříc a domluvit se s nimi na náhradních termínech jejich plnění závazků. Na základě situace, která je na trhu, společnosti využívají konkurence nejen ke snížení cen nabízených výrobků, ale využívají ji i k neplnění svých závazků. Situace, která se objevila na trhu po hospodářské krizi, nutí společnost, ve které autorka pracuje, aby se snažila maximálně vyjít vstříc svým odběratelům, případně se s nimi pokud možno co nejmírněji domluvit na splnění jejich závazků vůči společnosti, aby tak nepřišla o své zákazníky a neztratila svou konkurenční výhodu.

V rámci platební morálky, tedy v rámci splnění závazku, se projevuje u mnoha společností nesprávný pohled na plnění závazků z hlediska odběratelských vztahů. Tento postoj se projevuje tím, že zákazník si objedná zboží od dodavatele, tedy např. od společnosti, u které autorka pracuje, a toto zboží dodá svému zákazníkovi. Ten nezaplatí ve lhůtě a odběratel, který by měl zaplatit společnosti, rovněž nedodrží lhůtu splatnosti svého závazku. Je pravda, že podle zákona platí pravidlo, které říká, že dlužník určuje, který závazek plní, avšak u peněžitých závazků by měl dlužník splnit závazek nejdříve splatný. Podle tohoto ustanovení se však většina společností, podle mínění autorky práce, vůbec neřídí. V mnohých případech se nejedná o to, že by odběratel neměl finanční prostředky, ale prostě o to, že splnění závazku, tedy platbu, váže na plnění závazku svého zákazníka. Toto jednání se autorce práce zdá nesprávné, vzhledem

k tomu, že společnost, ve které autorka pracuje, nemůže v žádném případě ovlivnit další jednání koncového zákazníka. Každá společnost, firma nebo fyzická osoba by měla vždy zaplatit a splnit tak svůj závazek bez ohledu na jednání svých vlastních zákazníků.

Splnění závazku platbou je v mnohých případech ukončením splnění závazku. Platbě však předchází dodání zboží nebo služby, která je základním závazkem ujednaným buď v písemné formě, tedy smlouvou, nebo ústně. V případě společnosti, ve které autorka pracuje, se jedná o dodání zboží, kterému předchází objednávka v podobě e-mailové zprávy, uzavřené smlouvy, zaslané objednávky faxem nebo poštou. Velmi častou objednávkou je ústní dohoda, protože společnost pracuje jak pro firmy, podnikatele-jednotlivce, tak i pro samotné občany. Zboží vždy musí splňovat požadavky zákazníka-objednavatele. Společnost postupuje podle smluvních ujednání, to znamená, že zboží dodává v termínech určených smlouvami nebo objednávkami, v požadované kvalitě a na místo určené zákazníkem. Samozřejmě, v některých případech dochází k určitým nedostatkům, které zákazník řeší reklamací. Tyto reklamace, pokud autorka práce může posoudit, jsou řešeny okamžitě dodáním nového zboží v co nejkratším termínu, nebo snížením ceny dodaného zboží. Pokud je v rámci snížení ceny vystaven opravný daňový doklad a ze strany odběratele nedošlo ještě k platbě za dodané zboží, lze při splnění závazku opět použít dohodu o započtení vzájemných pohledávek. Tato dohoda je v praxi velmi využívána. V reklamačním řízení se postupuje pokud možno tak, aby zákazník byl co nejvíce spokojen a společnost tak mohla naplno splnit svůj závazek. Autorka práce může říci, že za celou dobu, po kterou ve společnosti pracuje a která činí 15 let, nedošlo k žádnému soudnímu procesu ze strany zákazníka. Společnost se snaží maximálně vyhovět svým zákazníkům a dostát tak svým závazkům a neztratit tak svou konkurenční výhodu na trhu. Ale jak již bylo výše popsáno, chování zákazníků je poněkud odlišné.

Z mnohaleté praxe, kterou autorka práce má, vyplývá, že by bylo přijatelnější, kdyby v případech, které se týkají obchodních vztahů, mohla využívat právní úpravy závazkového práva pouze v jednom zákoně. Vyhledávání odkazů jednoho zákoníku na druhý a hledání jejich výkladů přináší mírnou nesrozumitelnost daných ustanovení v jednotlivých zákonech. Takto by se samozřejmě mohla řešit i problematika pracovněprávních vztahů, ve kterých se zákoník práce odvolává na části občanského

zákoníku. Zaměstnanci zpravidla v současné době vykonávají práci s poměrně velkou pracovní vytížeností. Hledání odpovědí na situace, které nastávají z hlediska obchodních nebo pracovních vztahů, prostřednictvím prolínajících se zákonů se stává obtížnějším a spotřebovává jim tak mnoho pracovního času.

Lze říci, že právní texty v jednotlivých paragrafech zákonů jsou často pro běžného člověka (ne-právnicka) někdy těžko srozumitelné a dochází tak k mylným výkladům. Je pravda, že složitější případy samozřejmě řeší právníci. Téměř každá obchodní společnost má svého právníka a fyzická osoba svého právního zástupce. Bez těchto lidí by nebylo možné podnikat. Ale tito právní zástupci se zabývají zpravidla složitějšími případy většího rozsahu. Pro případy v běžném pracovním životě, který má autorka práce na mysli, možná i soukromém životě by alespoň právní výklady mohly být jednodušší a zákony by mohly být podané ve srozumitelnější podobě. Jedná se o to, že mnohá ustanovení jsou psána větami rozvitými a takovou právníčkou řečí, že pro člověka, který se v této oblasti běžně nepohybuje, je někdy těžké porozumět tomu, co měl zákonodárce na mysli. V tomto smyslu se autorka práce domnívá, že také změny zákona by byly přehlednější a mohly by se vždy promítnout pouze v jediném zákoně. V současnosti se změna jednoho zákona vždy dotýká mnoha dalších zákonů a není tak jednoduché ani pro právníky podat správné vysvětlení ke vznikajícím sporům.

5 Vyhodnocení srovnání občanského a obchodního zákoníku v oblasti splnění závazku a dalších způsobů jeho zániku

Z průběhu srovnání vyplývá, že občanský zákoník je základním právním předpisem, který upravuje závazkové vztahy, a to jak občanskoprávní, tak obchodní. Svou obsáhlostí, především v oblasti splnění závazku a dalších způsobů jeho zániku ale i v jiných oblastech, občanský zákoník představuje právní normu, která vznikla dříve než obchodní zákoník. Občanský zákoník obsahuje ve vztahu k obchodnímu zákoníku obecnou právní úpravu závazkového práva, zatímco v obchodním zákoníku je speciální úprava závazkového práva. Tato skutečnost vyplývá jak z ustanovení § 1 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého se tento zákon použije, pokud občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony. Rovněž z ustanovení 1 odst. 2 obchodního zákoníku vyplývá, že se pro obchodní vztahy použije předpisů práva občanského, pokud některé otázky neřeší obchodní zákoník.

Obchodní zákoník, stejně jako právní normy, které mu předcházely, představuje, podle názoru autorky, právní normu odvozenou od občanského zákoníku a vyčleněnou pro obchodní závazkové vztahy. Tato skutečnost je podložena právě těmi právními úpravami, které obchodní zákoník nemá a je proto nucen v takovýchto případech používat ustanovení občanského zákoníku. Dalším důkazem je i prolínání se obou zákoníků v oblasti splnění závazku, kdy lze říci, že obchodní zákoník pouze upravuje a rozšiřuje obecnou normu do konkrétní a specifikovanější právní úpravy, která přesněji odpovídá situacím, které nastávají v rozvíjejících se obchodně závazkových vztazích. V této oblasti pak obchodní zákoník má své specifikované právní úpravy, které nelze najít v občanském zákoníku a které potvrzují již výše uvedené skutečnosti ohledně vztahu mezi obchodním a občanským zákoníkem.

Jak již bylo uvedeno, závazky vznikají, aby byly plněny a splněny. Na základě této práce došla autorka k poznání, že nejsou-li závazky plněny řádně a včas, domoci se jejich plnění není jednoduchá záležitost. Již ve stadiu vzniku nebo přípravy smlouvy si obě strany závazkového vztahu, věřitel a dlužník, musí určit, zda uzavřou smlouvu

podle občanského nebo obchodního zákoníku. I když některá ustanovení, která se vztahují k závazkovým vztahům, znějí v obou zákonících stejně, jejich výklad je rozdílný.

Občanský zákoník uvádí ve svých ustanoveních, stejně jako obchodní zákoník, splnění závazku, ale na rozdíl od obchodního zákoníku, jak již bylo uvedeno, rozlišuje více možností jeho zániku. Přesto, podle autorky práce, není vhodné uzavírat závazkové vztahy, které se podobají nebo mají povahu obchodních vztahů, podle občanského zákoníku. Jakákoli smlouva, která je uzavřena za účelem získání služby, zboží, nějakého předmětu nebo provedení práce za úplatu či jinak stanovenou odměnu a může tím nabýt charakter obchodního závazku, měla by být uzavřena podle obchodního zákoníku. Obecná úprava, kterou obsahuje občanský zákoník, nedává tolik možností k řešení vzniklých sporů a skutečností, které se mohou vyskytnout a často se vyskytují v rámci nesplnění smluvně ujednaného závazku, zvláště pokud se jedná o závazek, který může být posuzován jako obchodní. Podle mínění autorky práce není občanský zákoník koncipován pro obchodně závazkové vztahy, ačkoli i v rámci civilně právních vztahů tyto vztahy nastávají. V těchto případech se pak občanský zákoník řídí ustanoveními obchodního zákoníku. Nepoužití přímo obchodního zákoníku při vzniku takovýchto smluv vidí autorka práce jako velký nedostatek, ne-li chybu.

Na druhé straně je třeba říci, že obchodní zákoník je specifikován pro obchodně závazkové vztahy. Oproti občanskému zákoníku se plně soustředí na závazky, které vznikly na základě smluv jako obchodní. Jeho vývoj je spjat s vývojem obchodních vztahů a plně odpovídá skutečnostem, které zde mohou nastat. Na rozdíl od občanského zákoníku například plně rozlišuje plnění závazku předčasné, částečné, úplné splnění až k nesplnění závazku. Dále také rozlišuje místo plnění nejen podle peněžního nebo nepeněžního plnění, ale, na rozdíl od občanského zákoníku, rozlišuje místa plnění podle vzniku závazku či podle jeho povahy. V některých ustanoveních se občanský a obchodní zákoník prolínají, v jiných každý postupuje podle svého ustanovení. Jedná se například o ustanovení o jednostranném odstoupení od smlouvy, které každý zákoník řeší jinak, v oblasti promlčení u obchodních závazkových vztahů je speciální úprava, která je odlišná od úpravy v občanském zákoníku.

V obchodních závazkových vztazích stejně jako v civilně právních závazkových vztazích může dojít ke skutečnosti, kdy je potřeba uzavřít dohodu o novaci, dohodu o vzdání se práva či prominutí dluhu. Současně může zaniknout závazek smrtí věřitele nebo dlužníka a stejně tak může k zániku závazku dojít výpovědí, splnutím nebo lze v některých sporech využít i dohodu o narovnání. Všechny tyto vyjmenované možnosti zániku závazku uvádí pouze občanský zákoník a obchodní se jimi v případě potřeby řídí. Autorka práce se domnívá, že by tato ustanovení měl obsahovat i obchodní zákoník přímo a nikoli jen odkazem na občanský zákoník. Při řešení situací a sporů, které se mohou dotýkat těchto ustanovení, by bylo určitě praktičtější mít tato ustanovení přímo v obchodním zákoníku uvedena.

V závěru hodnocení je nutné znovu zdůraznit, jak je důležité při uzavírání závazkových vztahů stanovit, podle kterého zákoníku se budou závazky uzavírat. Obchodní zákoník je v některých právních úkonech mírnější a liberálnější než občanských zákoník. Tyto rozdílnosti obou zákoníků se promítají jak při vzniku závazku, tak při jeho zániku. Mohou přinést některým účastníkům závazkových vztahů výhody, v některých případech mohou působit opačně a v neposlední řadě chybné posouzení uzavření obchodně závazkového vztahu může mít vliv i na průběh případné soudní pře. Vzhledem ke všem uvedeným okolnostem dochází autorka práce k závěru, že by bylo v budoucnosti velmi vhodné vypracovat pouze jeden zákon, který by se zabýval obchodně závazkovými vztahy a vztahy, které jsou jim na roveň postavené. Současně by tak došlo ke sjednocení výkladů a postupů při jejich vzniku, průběhu i zániku. Tento postup by mohl být přijatelný jak pro právnickou, tak hlavně pro laickou veřejnost.

6 Závěr

Na základě provedeného rozboru daného tématu „Splnění závazku a další způsoby jeho zániku“ lze říci, že občanský zákoník je zákon, který se zabývá občanskoprávními, civilně právními vztahy a je tedy zákonem obecným. Tento zákon nemá a nemůže řešit obchodní vztahy, které se vytváří při podnikání mezi jednotlivými podnikateli. Občanský zákoník se prolíná při řešení občanskoprávních sporů s obchodním zákoníkem, se zákonem o rodině a zákoník práce rovněž postupuje v některých případech podle občanského zákoníku. Při srovnání občanského a obchodního zákoníku práce ukazuje, že obchodní zákoník je daleko obsáhlejší a přesnější ve výkladu jednotlivých částí, které se k problematice splnění závazku vztahují. Obchodní zákoník se zabývá postavením podnikatelů, upravuje vztahy mezi nimi a další vztahy, které vyplývají z obchodní činnosti. Vzhledem k tomu, že podnikání samo o sobě je široké spektrum činností, se kterými jsou spjaty různé závazky a povinnosti, musí být nutně obchodní zákoník obsáhlejší a detailnější v řešení těchto závazkových vztahů.

Závazky mezi podnikateli, kteří jsou si navzájem věřiteli i dlužníky, jsou nejrůznějších povah a vytvářejí tak situace, které je nutné postihnout v širším spektru právních ustanovení. Závazkové vztahy v obchodních činnostech se mohou prolínat s občanskoprávními vztahy a tím dochází následně i k prolínání obou zákoníků, tedy občanského i obchodního. V některých případech, jako je uplynutí doby, výpověď, splnutí, postupuje obchodní zákoník podle občanského zákoníku. Občanský zákoník pak využívá postupů obchodního zákoníku v případech, kdy se jedná o započtení pohledávek nebo nemožnost plnění. V případě odstoupení od smlouvy nebo zmaření účelu smlouvy se postupuje v obchodních závazkových vztazích zásadně podle obchodního zákoníku. V dalších obchodních závazkových vztazích, kterých nebyly předmětem srovnání, se pak také postupuje podle obchodního zákoníku. To platí též u občanského zákoníku, podle kterého se postupuje v obvyklých občanskoprávních sporech.

Autorka práce si položila otázku, zda by nebylo jednodušší, aby občanský zákoník obsahoval ty části z obchodního zákoníku, podle kterých postupuje ve výši uvedených

případech a naopak, zda by nebylo vhodné, aby obchodní zákoník obsahoval již všechny části, které se týkají závazkových vztahů a na které se odvolává v občanském zákoníku. To znamená, zda není možné, aby nedocházelo k prolínání těchto zákoníků. Pro pracovníka, člověka, který není zblhlý v používání právních formulací a nedostává se tak často do situací, ve kterých by byl nucen často používat oba zákoníky, je dost těžké se v nich orientovat. Autorka práce se domnívá, že pro lepší přehlednost by v praxi bylo přijatelné, kdyby obchodní zákoník řešil všechny závazkové vztahy, to znamená i ty, které má ve své působnosti občanských zákoník a občanský zákoník se věnoval občanskoprávním vztahům. V případech, ve kterých dochází v občanskoprávních sporech k problematice spojené s obchodním zákoníkem, by celé řešení sporu bylo převedeno do působnosti obchodního zákoníku. Jednotný výklad, který by zde byl v působnosti obchodního zákoníku, by pak celkovou situaci zpřehlednil a řešil.

Literatura

Odborné knihy a časopisy

Eliáš, K. a kol. Kurs obchodního práva – Obchodní závazky. Cenné papíry. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996. 520 s. ISBN 80-7179-059-1.

Faldyna, F. a kol. MERITUM- výkladová řada, Obchodní právo. Praha: API, a.s., 2005. 1345 s. ISBN 80-86395-90-1.

Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné. 3.aktual. a dopl. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002. 631 s. ISBN 80-86395-36-7.

Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 3. díl, Praha: Linde Praha a.s., 1996.960 s. ISBN 80-7201-047-6.

ÚZ, č. 799, Obchodní zákoník. Ostrava-Hrabůvka: Sagit, 2010. 320 s. ISBN 978-80-7208-816-4.

ÚZ, č. 802, Občanský zákoník. Ostrava-Hrabůvka: Sagit, 2010. 300 s. ISBN 978-80-7208-818-8.

Internetové zdroje:

Businessinfo.cz: Smlouvy- pokračování dokumentu [cit. 2011-08-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/orientace-v-pravnich-ukonech/smlouvy-2-cast-dokumentu-opu/1000818/47368/>>.

I-poradce.cz: Závazky a pracovněprávní vztahy [cit. 2011-08-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=82777>>.

